

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 402

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Marcin Orszulak
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-534-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Piotr Adamczewski: Informatyczne wspomaganie organizacji sieciowych...	11
Franciszek Adamczuk: Górnoślązki Związek Sześciu Miast (GZSM) – sieciowy produkt regionalny na pograniczu polsko-niemieckim.....	20
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Wieloczynnikowa metoda oceny przekształceń w strukturze przestrzennej gospodarki Polski.....	30
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: The ways of acquiring investors by self-government authorities exemplified by the Mazowieckie Voivodeship.....	40
Małgorzata Bogusz, Marcin Tomaszewski: Wykorzystanie środków pomocowych UE na rozwój przedsiębiorczości w ramach PROW 2007–2013..	50
Magdalena Czulowska, Marcin Żekało: Regionalne różnicowanie efektów produkcyjnych i ekonomicznych w wyspecjalizowanych gospodarstwach mlecznych.....	60
Ireneusz Dąbrowski, Zbigniew Staniek: Property rights in the process of privatization of the Polish energy sector.....	70
Monika Fabińska: Klastry w nowej perspektywie programowej 2014–2020	84
Aleksander Grzelak: Procesy reprodukcji majątku a poziom dopłat do działalności operacyjnej i inwestycyjnej w gospodarstwach rolnych prowadzących rachunkowość rolną (FADN).....	95
Ewa Gwardzińska: Zmiany w strukturze rynku usług pośrednictwa celnego w Polsce.....	104
Tomasz Holecki, Karolina Sobczyk, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Michał Wróblewski, Katarzyna Lar: Usługa zdrowotna jako narzędzie budowania przewagi konkurencyjnej.....	114
Katarzyna Anna Jabłońska: Klastry energetyczne jako narzędzie wspierania rozwoju nowoczesnych systemów elektroenergetycznych.....	123
Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska: Wizerunek spółki giełdowej a jej notowania.....	133
Urszula Kobylińska: Innowacje w administracji publicznej w Polsce na poziomie samorządu lokalnego.....	142
Aleksandra Koźlak: Gospodarcze, społeczne i ekologiczne skutki kongestii transportowej.....	153
Justyna Kujawska: Analiza porównawcza dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej w polskich województwach.....	165
Renata Lisowska: Współpraca małych i średnich przedsiębiorstw w regionie – stimulatory i bariery.....	175

Piotr Lityński: Degree and features of urban sprawl in selected largest Polish cities	184
Aleksandra Majda: Succession strategy in Polish family businesses – a comparative analysis.....	194
Arkadiusz Malkowski: Koncepcje rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów przygranicznych	210
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Wpływ sankcji rosyjskich na wymianę towarową Polski.....	220
Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska, Małgorzata Wachowska: Stopień komercjalizacji polskich wynalazków. Patenty akademickie a patenty biznesu	231
Karolina Olejniczak: Funkcjonowanie i obszary wsparcia Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.....	240
Iwona Oleniuch: Rola facylitatorów sieci w rozwoju klastrów	251
Dorota Pasińska: Polski rynek wołowiny po wstąpieniu do Unii Europejskiej	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Family policy as a postulate in the Polish presidential election in 2015	273
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej.....	284
Halina Powęska: Inwestycje w handlu w regionach przygranicznych Polski	297
Marcin Ratajczak: Wdrażanie kluczowych składowych koncepcji CSR w małych i średnich przedsiębiorstwach agrobiznesu z Małopolski.....	307
Ewa Rollnik-Sadowska: Bariery popytu na pracę w wymiarze regionalnym na przykładzie podlaskich producentów bielizny	318
Jarosław Ropęga: Przetrwanie małych firm w Polsce a systemy ostrzegania przed niepowodzeniem	327
Ewa Rosiak: Zmiany na rynku rzepaku po integracji Polski z Unią Europejską	338
Dariusz Eligiusz Staszczak: Zmiany pozycji głównych uczestników handlu międzynarodowego.....	348
Piotr Szajner: Relacje cenowe na polskim rynku mleka po akcesji do Unii Europejskiej	359
Maciej Szczepkowski: Strefy wolnego handlu w Rumunii na tle rozwiązań światowych	368
Karolina Szymaniec-Mlicka: Wykorzystanie podejścia zasobowego do poprawy funkcjonowania organizacji publicznych	378
Agnieszka Zalewska-Bochenko: Białostocka Karta Miejska jako przykład innowacyjnego narzędzia zarządzania komunikacją miejską na terenie Białostockiego Obszaru Metropolitalnego	387
Anna Zielińska-Chmielewska, Tomasz Strózik: Ocena klasyfikacji pozycyjnej przedsiębiorstw przetwórstwa mięsnego według stanu ich kondycji finansowej w ujęciu dynamicznym.....	397
Arkadiusz Żabiński: Realizacja funkcji stymulacyjnej w uldze na zakup nowych technologii.....	409

Summaries

Piotr Adamczewski: Computer-aid in network organizations	11
Franciszek Adamczuk: The Upper Sorbian Six-City League – regional network product on the Polish-German borderland	20
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Multifactorial assessment method of transformation in the spatial structure of Polish economy	30
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Sposoby pozyskiwania inwestorów przez władze samorządowe na przykładzie województwa mazowieckiego	40
Małgorzata Bogusz, Marcin Tomaszewski: The use of the European Union aid funds for the development of entrepreneurship in the frame of Rural Development Program in 2007–2013	50
Magdalena Czulowska, Marcin Żekalo: Regional diversity of production and economic effects in specialised dairy farms	60
Ireneusz Dąbrowski, Zbigniew Staniek: Prawa własności w procesie prywatyzacji polskiego sektora energetycznego	70
Monika Fabińska: Clusters in the new programming perspective 2014–2020	84
Aleksander Grzelak: The processes of reproduction of assets vs. the level of operating and investing subsidies in agricultural holdings conducting agricultural accountancy (FADN).....	95
Ewa Gwardzińska: Changes in the structure of customs brokerage services market in Poland	104
Tomasz Holecki, Karolina Sobczyk, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Michał Wróblewski, Katarzyna Lar: Health service as an instrument of competitive advantage building	114
Katarzyna Anna Jabłońska: Energy clusters as a tool of support of development of modern electroenergy systems	123
Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska: The image of a listed company and its quotes	133
Urszula Kobylińska: Innovation in the public sector at the local government in Poland	142
Aleksandra Koźlak: Economic, social and environmental effects of transport congestion	153
Justyna Kujawska: Comparative analysis of accessibility to the healthcare services in Polish voivodeships	165
Renata Lisowska: Cooperation of small and medium-sized enterprises in the region – stimulants and barriers.....	175
Piotr Lityński: Stopień i cechy zjawiska <i>urban sprawl</i> w wybranych największych polskich miastach.....	184
Aleksandra Majda: Strategia sukcesyjna w polskich firmach rodzinnych – analiza porównawcza.....	194

Arkadiusz Malkowski: Socio-economic development concepts for border regions.....	210
Aleksandra Nacewska-Twardowska: The influence of Russian sanctions on Polish trade	220
Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska, Małgorzata Wachowska: The degree of commercialisation of Polish inventions. Academic patents vs. business patents	231
Karolina Olejniczak: Functioning and support areas of the Swiss-Polish Co-operation Programme.....	240
Iwona Oleniuch: The role of network facilitators in the development of clusters.....	251
Dorota Pasińska: Polish beef market after the accession to the European Union	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Polityka rodzinna jako postulat w wyborach prezydenckich w 2015 roku.....	273
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in enterprises in the conditions of market economy	284
Halina Powęska: Investment in trade in border regions in Poland	297
Marcin Ratajczak: Implementation of key components of CSR concept in small and medium-sized enterprises of agribusiness from Lesser Poland	307
Ewa Rollnik-Sadowska: Barriers of labour demand in the regional dimension exemplified by the Podlasie lingerie manufacturers	318
Jarosław Ropega: Survival of small companies in Poland vs. failure warning systems.....	327
Ewa Rosiak: Changes on the Polish rapeseed market after the integration with the European Union	338
Dariusz Eligiusz Staszczak: Changes of major participants' positions in the international trade	348
Piotr Szajner: Price relationships on the Polish milk market after the accession to the European Union	359
Maciej Szczepkowski: Free trade zones in Romania in comparison to world solutions	368
Karolina Szymaniec-Mlicka: The use of resource-based view to improve the functioning of public organisations	378
Agnieszka Zalewska-Bochenko: The Białystok Urban Card as an example of an innovative tool of management of public transport within the territory of the Białystok Metropolitan Area	387
Anna Zielińska-Chmielewska, Tomasz Strózik: Assessment of the positional classification of chosen meat processing enterprises according to the state of their financial condition – a dynamic approach	397
Arkadiusz Żabiński: The function of stimulation in tax relief on the purchase of new technologies	409

Aleksandra Nacewska-Twardowska

Uniwersytet Łódzki, Łódź

e-mail: aleksandra.nacewska@gmail.com

WPLYW SANKCJI ROSYJSKICH NA WYMIANĘ TOWAROWĄ POLSKI

THE INFLUENCE OF RUSSIAN SANCTIONS ON POLISH TRADE

DOI: 10.15611/pn.2015.402.21

Streszczenie: Unia Europejska od wielu lat w sposób szczególny traktowała państwa leżące w Europie Środkowo-Wschodniej. Jednym z kluczowych partnerów UE i Polski jest Rosja – jeden z największych partnerów handlowych Unii. Wydarzenia polityczne 2014 r. związane z aneksją Krymu i niestabilną sytuacją na wschodzie Ukrainy doprowadziły do wprowadzenia sankcji, które odbiły się na wymianie towarowej Unii, w tym w szczególności Polski. Wprowadzone przez Rosję embargo objęło artykuły żywnościowe, które w przypadku Polski stanowią ok. 15% wymiany Polska-Rosja. Doprowadziło to do znacznego ograniczenia wymiany towarowej, pogłębianego jeszcze przez spadek wzrostu gospodarczego w Rosji, do którego przyczyniły się sankcje unijne. W artykule przedstawiona została analiza zmian, jakie zaszły w wymianie towarowej Polska-Rosja w okresie obowiązywania embargo, tj. od czerwca 2014 r. do lutego 2015 r.

Słowa kluczowe: polityka handlowa, sankcje, rosyjskie embargo, wymiana towarowa.

Summary: For many years the European Union has treated the states in Central and Eastern Europe in a special way. One of the key partners of the EU and Poland is Russia – also one of the largest trading partners of the Union. Political events in 2014 related to the annexation of the Crimea and the unstable situation in the east of Ukraine led to the introduction of sanctions which affected the Union's trade in goods, and in particular Polish-Russian trade. The embargo imposed by Russia covered food which in the case of Poland constitute about 15% of the exchange between Poland and Russia. This led to a substantial reduction in trade in goods, deepened by a decline in the economic growth in Russia, which contributed to the EU sanctions. The article describes the changes that have occurred in the exchange of goods between Poland and Russia in the period of the embargo, i.e. from June 2014 to February 2015.

Keywords: trade policy, sanctions, Russian embargo, trade in goods.

1. Wstęp

Od ponad 10 lat Polska jest członkiem Unii Europejskiej. Jest to okres, w którym wymiana towarowa Polski nie tylko znacząco się zwiększyła, ale jednocześnie zmieniła się pod względem zarówno zasięgu przestrzennego, jak i struktury. Procesy globalizacyjne sprzyjały zwiększaniu zależności gospodarki Polski i jej partnerów handlowych poprzez intensyfikację handlu międzynarodowego. Przystąpienie do UE było oczywiście impulsem dla rozwoju handlu z pozostałymi członkami wspólnego rynku, jednak równoczesny wzrost gospodarczy wraz ze zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce energetyczne sprawił, iż import z Rosji znacząco wzrósł. Jednocześnie zwiększył się eksport towarów rolnych i przemysłowych do Rosji.

Zmiany następujące w stosunkach politycznych między Polską a Rosją od wielu lat rzutowały na stosunki gospodarcze. Napięcia polityczne przekładały się na warunki dostępu do rynku rosyjskiego dla polskich eksporterów i choć warunki wymiany handlowej powinny być identyczne dla wszystkich krajów unijnych, Rosja często wykorzystywała swoje możliwości wpływu na UE, by różnicować dostęp do rynku rosyjskiego dla poszczególnych państw Unii. Przykładem może być zaostrenie norm weterynaryjnych i fitosanitarnych zastosowanych jako bariery pozataryfowe w 2005 r. [Wiśniewska 2013]. Zakazano wówczas importu mięsa i produkcji roślinnej, wskazując, iż produkty te zagrażały rosyjskim konsumentom. Argument ten nie może być jednak traktowany jako istotny, na co wskazuje M. Błaszczuk-Zawiła [2014]¹. Według I. Wiśniewskiej [2013] zastosowane instrumenty były odpowiedzią na promowanie przez Polskę rozwoju demokracji na Białorusi i Ukrainie oraz na przedstawione wówczas nowe cele polityki energetycznej. Zatem napięcia w stosunkach politycznych od dawna rzutowały na zmiany w polityce gospodarczej Rosji wobec nie tylko Polski, ale także innych krajów unijnych.

2. Sankcje unijne wobec Rosji

Zmiany polityczne na Ukrainie, które w efekcie spowodowały odsunięcie od władzy prezydenta Wiktora Janukowycza oraz rządzącej do początku 2014 r. Partii Regionów, zapoczątkowały „kryzys krymski”. Pod koniec lutego deputowani parlamentu krymskiego zdecydowali o konieczności przeprowadzenia referendum w sprawie przyszłości Republiki Autonomicznej Krymu, co spotkało się ze sprzeciwem władz w Kijowie. Jednocześnie 1 marca 2014 r. nieuznawany przez władze ukraińskie premier Republiki Autonomicznej Krymu, Siergiej Aksionow, poprosił rosyjskiego prezydenta o pomoc w zapewnieniu ładu i bezpieczeństwa. Tego samego dnia Federacja

¹ Autorka, za pomocą wykresów przedstawiających jakość krajowych i importowanych produktów rolno-żywnościowych w sprzedaży detalicznej na terytorium Rosji i analizy danych Rosyjskiej Federalnej Służby Statystyki Państwowej, wskazuje, że zakazy przywozu dotyczyły często towarów, których produkcja krajowa (rosyjska) miała wyraźnie gorszą jakość niż produkty importowane.

Rosyjska wydała zgodę na użycie sił wojskowych na terytorium Ukrainy [Reuters 2014]. W efekcie przyspieszono referendum, które odbyło się 16 marca 2014 r., a dzień później władze krymskie zdecydowały o utworzeniu Republiki Krymskiej. Nowe, powszechnie nieuznawane państwo zostało na mocy dekretu prezydenta Rosji włączone do Federacji Rosyjskiej 18 marca 2014 r. Zmiany te wpłynęły bezpośrednio na stanowisko Unii, która zdecydowała o wprowadzeniu sankcji.

W literaturze znaleźć można wiele typów sankcji, pogrupowanych w kilka kategorii [Kholodilin, Ulbricht, Wagner 2014]:

- sankcje dyplomatyczne (wydalenie lub wycofanie ambasadorów, niechęć do prowadzenia dalszych negocjacji międzynarodowych);
- sankcje finansowe (zawieszenie pomocy rozwojowej, wnoszenie zastrzeżeń do pożyczek od organizacji międzynarodowych, np. Banku Światowego czy MFW, wprowadzenie zakazów inwestycyjnych, zamrożenie aktywów);
- sankcje handlowe (wprowadzenie ograniczeń w imporcie i eksporcie, embargo handlowe);
- sankcje „inteligentne” (zamrożenie aktywów lub zakaz podróży stosowany wobec niektórych osób, przedsiębiorstw lub grup osób).

Unia Europejska postanowiła 17 marca 2014 r. wprowadzić środki ograniczające wobec działań zagrażających integralności terytorialnej Ukrainy [Council of the European Union 2014]. W pierwszej kolejności zdecydowano o zastosowaniu sankcji „inteligentnych” wobec 21 osób – zamrożono ich aktywa oraz zakazano wjazdu na teren UE². Kolejnym krokiem było odwołanie szczytu UE-Rosja, a także zawieszenie rozmów dotyczących nowego porozumienia unijno-rosyjskiego – wprowadzono zatem sankcje dyplomatyczne. Następny etap działań wobec Rosji obejmował wprowadzenie sankcji handlowych i finansowych.

W czerwcu 2014 r. podjęta została decyzja o ograniczeniu przywozu do UE towarów pochodzących z Krymu i Sewastopola [Rada UE 2014a]. Dalszym krokiem było wprowadzenie zakazu „nowych inwestycji związanych z infrastrukturą w sektorach transportu, telekomunikacji, energii i eksploatacji zasobów naturalnych na Krymie i w Sewastopolu, a także zakazu wywozu kluczowego sprzętu i kluczowych technologii związanych z tymi sektorami” [Rada UE 2014b]. Ponadto wprowadzono pakiet środków ograniczających współpracę sektorową i wymianę z Federacją Rosyjską [Rada UE 2014c; Komisja Europejska 2014]. Wprowadzony pakiet objął m.in. następujące ograniczenia:

- wywozu niektórych towarów i technologii podwójnego zastosowania;
- świadczenia usług związanych z dostawą broni i sprzętu wojskowego;
- dotyczące sprzedaży, dostawy, przekazania lub wywozu, bezpośrednio lub pośrednio, niektórych technologii przeznaczonych dla sektora naftowego w Rosji;

² W kolejnych miesiącach lista osób i podmiotów objętych takimi samymi sankcjami została wydłużona. Według danych na 20.04.2015, lista ta obejmuje 151 osób i 37 podmiotów [Council of the European Union 2015].

- dotyczące dostępu do rynku kapitałowego wobec niektórych instytucji finansowych.

W kolejnych miesiącach wprowadzone wcześniej sankcje były modyfikowane i rozszerzane³. Nie tylko Unia Europejska zastosowała ograniczenia w kontaktach z Rosją – podobne sankcje wprowadziły USA i Kanada. Znaczenie Rosji jest jednak bardzo duże w kontaktach handlowych Unii Europejskiej, dlatego wprowadzane ograniczenia są dość ostrożne [Mroczek 2014]. Z jednej strony Rosja jest największym eksporterem surowców energetycznych, a zmniejszenie dostaw doprowadziłoby do dużych zakłóceń na rynku europejskim, powodując spadek unijnego PKB. Z drugiej strony Rosja to równocześnie jeden z największych importerów towarów z UE. Ta duża współzależność powoduje więc powściągliwość w podejmowanych działaniach. W przypadku Rosji według M. Emersona [2014] i P. Rutlanda [2014] najbardziej dotkliwe stały się ograniczenia obejmujące rynek finansowy, które przy spadającej cenie ropy spowodowały największe koszty makroekonomiczne.

3. Rosyjskie embargo a wymiana towarowa Polski

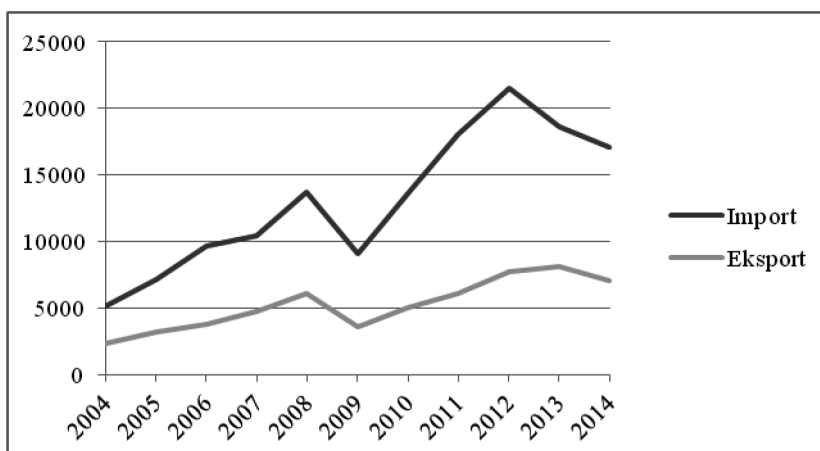
Ograniczenia wprowadzone przez Unię Europejską spowodowały wprowadzanie kontrasankcji przez Rosję. Na początku sierpnia 2014 r. nałożone zostało embargo na import mięsa, ryb, sera, owoców, warzyw i produktów mlecznych nie tylko z UE, ale także z USA, Australii, Kanady i Norwegii [Decree of the President of the Russian Federation 2014; Government of the Russian Federation 2014]. Embargo ma obowiązywać przez rok. W efekcie zmieniła się wymiana handlowa Unii i w tym oczywiście Polski.

Wymiana towarowa Polski z Rosją przez wiele lat rosła (rys. 1). W latach 2004–2014 import wzrósł łącznie o ponad 330%, zaś eksport o ponad 300%. Trend wzrostowy został zahamowany najpierw w 2009 r., co można łączyć z początkiem kryzysu, a następnie w 2013 r. w przypadku importu i 2014 r. w przypadku eksportu. To gwałtowne zmniejszenie importu spowodowane zostało znacznym ograniczeniem wymiany produktów mineralnych, w tym w szczególności ropy i gazu.

Jednocześnie udział wymiany z Rosją w handlu Polski w ciągu ostatnich 10 lat (rys. 2) nie zmieniał się tak gwałtownie jak w ujęciu pieniężnym (rys. 1). Eksport oscylował wokół 4%, zaś import znacząco rosnący w latach 2009–2012 spadł do ok. 10% w 2014 r. Zmiany te wskazują, że choć wartość wymiany z Rosją wzrasta, to jednocześnie polski handel dynamicznie rozwija się na rynkach trzecich.

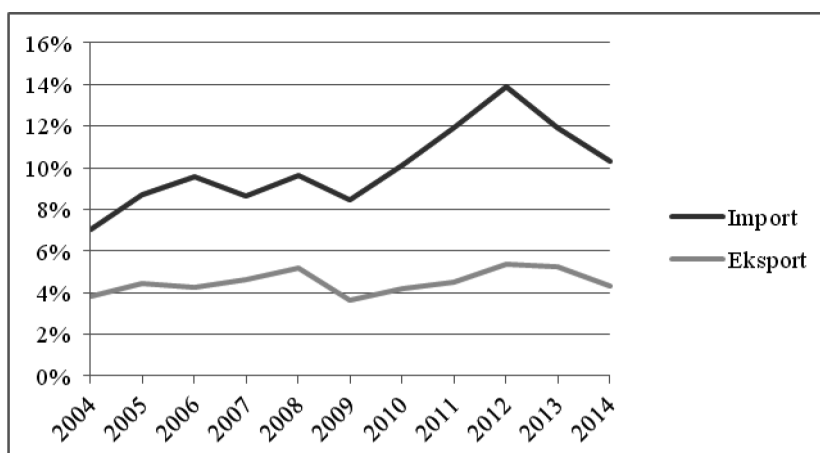
Analizując strukturę towarową wymiany handlowej z Rosją według sekcji SITC, zauważa się pewne charakterystyczne zależności. W przypadku importu (rys. 3) największą grupę tworzą pozostałe towary, wśród których dominujące sekcja 3 SITC (paliwa mineralne, smary, oleje i pokrewne). W kolejnych latach zauważalny jest

³ Por. rozporządzenie Rady (UE) nr 960/2014, rozporządzenia Rady (UE) nr 1290/2014, rozporządzenia Rady (UE) nr 1351/2014.

Rys. 1. Wymiana towarowa Polski z Rosją w latach 2004–2014 w mln euro

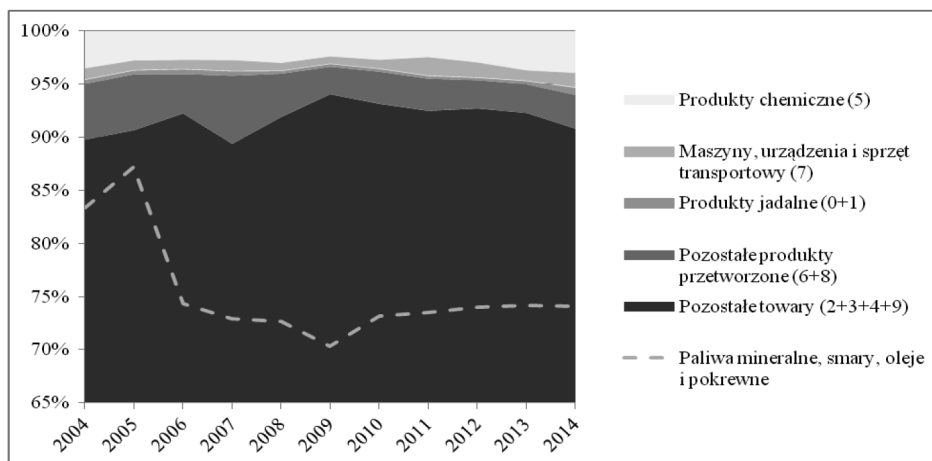
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 2. Udział Rosji w handlu Polski w latach 2004–2014

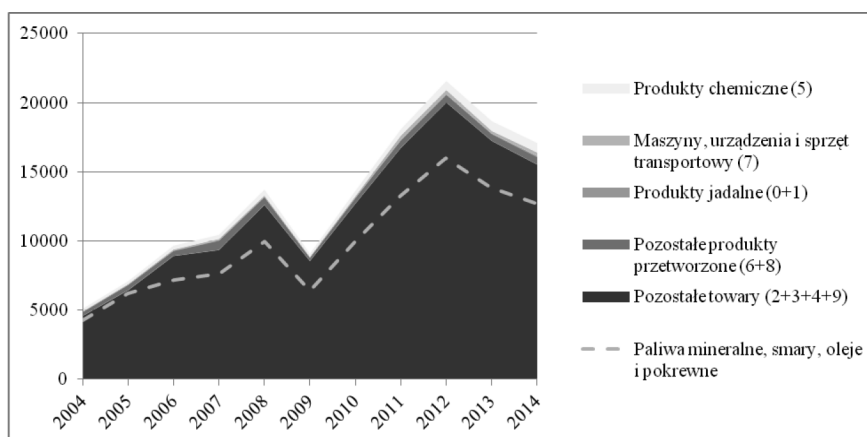
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

jednak spadek znaczenia tej sekcji z ok. 87% w 2005 r. do ok. 74% w 2014 r., przy jednoczesnym wzroście sekcji 9 SITC (inne towary). Przechodząc jednak do analizy wartości importu (rys. 4), zauważa się nadal znaczną przewagę surowców energetycznych, których udział maleje dopiero w okresie kryzysu i od 2012 r. W przypadku pozostałych produktów importowanych z Rosji do Polski zarówno struktura, jak i wartość przywożonych dóbr nie zmieniały się znacząco.

Rys. 3. Struktura towarowa polskiego importu z Rosji według sekcji SITC w latach 2004–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

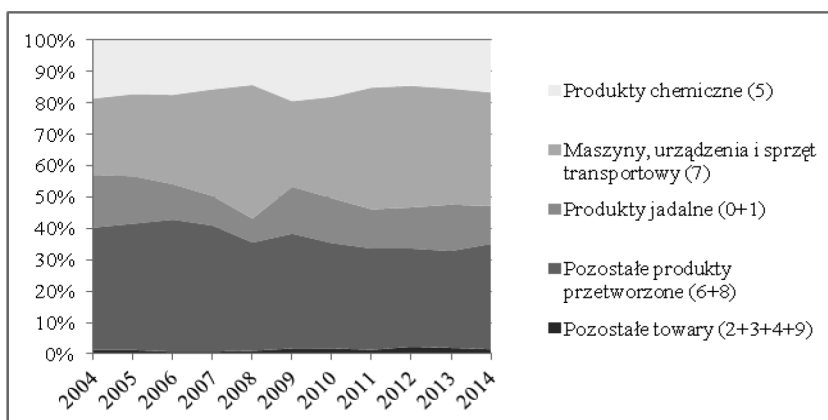

Rys. 4. Wartość polskiego importu z Rosji według sekcji SITC w latach 2004–2014 w mln euro

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

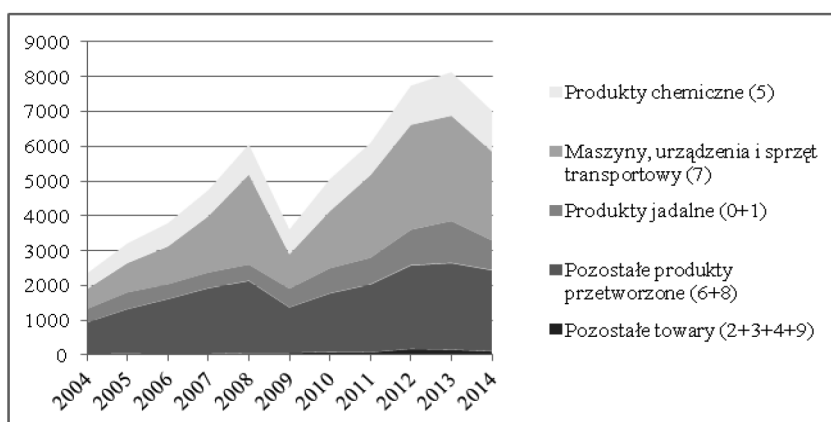
Struktura eksportu polskiego kierowanego do Rosji nie zmieniała się gwałtownie. Zauważalny jest wzrost znaczenia sekcji 7 SITC (maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy), która stała się po 2009 r. dominująca, tym samym sprawiając, iż sekcje 6 i 7 SITC, obejmujące razem pozostałe produkty przetworzone, znalazły się na drugim miejscu. Produkty jadalne (sekcje 1 i 2 SITC) w ostatnich 10 latach podlegały dwóm różnym trendom. Po przystąpieniu Polski do UE zauważalny jest znaczący spadek ich udziału z 17 do 8% w 2008 r., w kolejnych zaś latach ich udział ponownie

wzrósł do poziomu 13–14%, przy czym w 2014 r. lekko spadł i wynosił 12%, co można wiązać z wprowadzonym w drugiej połowie roku przez Rosję embargiem. Analizując wartość polskiego eksportu (rys. 6), warto zwrócić uwagę na 2014 r., kiedy zauważalny jest dość duży spadek eksportu (o prawie 14%). I choć można go łączyć z wprowadzonymi przez Rosję ograniczeniami w wymianie (sekcja 0 i 1), widać także mniejszą wymianę handlową właściwie we wszystkich pozostałych sekcjach SITC. Taka sytuacja może być związana ze spowolnieniem gospodarki rosyjskiej, która zareagowała na sankcje innych krajów, w tym Unii Europejskiej.

Rys. 5. Struktura towarowa polskiego eksportu do Rosji według sekcji SITC w latach 2004–2014

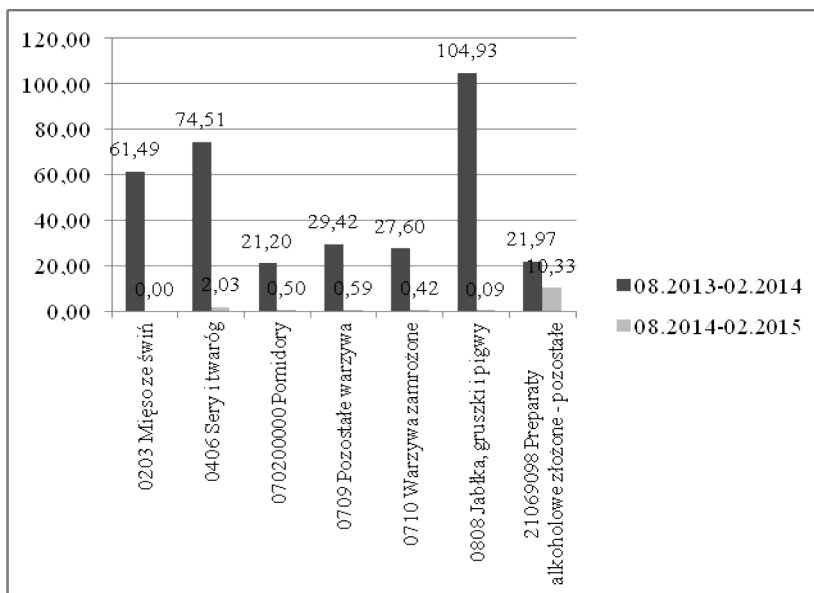
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 6. Wartość polskiego eksportu do Rosji według sekcji SITC w latach 2004–2014 w mln euro

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Zgodnie z rezolucją rządu rosyjskiego z 20 sierpnia 2014 r. [Government of the Russian Federation 2014], na część towarów z UE nałożone zostało embargo, w szczególności dotyczące produktów rolnych. W przypadku Polski, dla której artykuły żywnościowe to ok. 14% wymiany z Rosją (2013 r.), embargo znacząco wpłynęło na wymianę handlową ze wschodnim partnerem. Strona rosyjska zdecydowała o wprowadzeniu embarga dla 43 kodów 4-cyfrowych CN⁴, 2 kodów 6-cyfrowych CN i 6 kodów dziesięciocyfrowych CN⁵ – łącznie obejmując 51 pozycji i podpozycji.

Rys. 7. Wartość polskiego eksportu do Rosji według wybranych kodów CN w okresie 08.2013–02.2014 i 08.2014–02.2015 w mln euro

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W przypadku Polski wymiana handlowa w okresie⁶ poprzedzającym wprowadzenie embarga prowadzona była z wykorzystaniem 41 kodów CN. Analiza wartości wymiany handlowej z Rosją pozwoliła wskazać 7 pozycji, w których przekroczyła ona w badanym okresie 20 mln euro (rys. 7). Największy udział od sierpnia

⁴ CN oznacza nomenklaturę scaloną.

⁵ Im krótszy kod określający pozycję w nomenklaturze scalonej, tym więcej podpozycji obejmuje. Zatem pozycje określone kodem 4-cyfrowym najczęściej dotyczą większej ilości towarów. Na przykład kod 0808 obejmuje „jabłka, gruszki i pigwy świeże”, natomiast kod 0808 30 10 to już „gruszki na perry, luzem”.

⁶ W pracy ze względu na dostępność danych z okresu objętego embargiem, tj. 08.2014–02.2015, badanie wpływu wprowadzenia rosyjskich ograniczeń handlowych zostało przeprowadzone w oparciu o porównanie ich z analogicznymi miesiącami w latach poprzednich, tj. okresem 08.2013–02.2014.

2013 r. do lutego 2014 r. miały jabłka, gruszki i pigwy, na które przypada ponad 20% eksportu do Rosji. Kolejne pozycje stanowiły sery i twaróg oraz mięso wieprzowe. W przypadku 6 z 7 analizowanych pozycji eksport w okresie objętym embargiem prawie zanikł. Jedynie w odniesieniu do preparatów alkoholowych złożonych, mimo nałożenia embarga i gwałtownego zmniejszenia eksportu (o ok. 50%), eksport Polski wyniósł ponad 10 mln euro.

Tabela 1. Udział eksportu według wybranych kodów CN do Rosji w eksporcie ogółem w okresie 08.2013–02.2014

Kod CN i skrócona nazwa	Udział (%)
0203 mięso ze świń	11,03
0406 sery i twaróg	17,71
070200000 pomidory	53,25
0709 pozostałe warzywa	13,67
0710 warzywa zamrożone	16,80
0808 jabłka, gruszki i pigwy	52,86
21069098 preparaty alkoholowe złożone – pozostałe	12,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W związku z nałożonymi ograniczeniami handlowymi niektórzy eksporterzy polscy znacząco odczuli embargo rosyjskie. W najtrudniejszej sytuacji znaleźli się ci, którzy eksportowali do Rosji pomidory oraz jabłka, gruszki i pigwy, ponieważ wymiana z Rosją stanowiła ponad 50% eksportu ogółem (tab. 1), zatem ci eksporterzy najbardziej odczuli rosyjski zakaz importu. W pozostałych przypadkach udział Rosji w eksporcie nie przekraczał 18%.

4. Zakończenie

Wprowadzenie sankcji i kontrasankcji prowadzi do sytuacji, w której obie strony przegrywają. Oczywiście „przegrana” każdej ze stron może być różna i mniej lub bardziej szkodzić danej gospodarce. W przypadku Unii Europejskiej „przegrana” dzieli się także na poszczególne kraje członkowskie, które w różnym stopniu zostały dotknięte wprowadzonym przez Rosję embargiem.

Polska, która jest stosunkowo dużym eksporterem artykułów rolnych, znacząco odczuła rosyjskie embargo, w szczególności dotyczyło to eksportu jabłek i pomidorów. Jednak do ogólnego spadku wymiany towarowej z Rosją przyczyniły się także sankcje unijne – rosyjska gospodarka spowolniła, wartość rubla w stosunku do dolara i euro spadła, a tym samym zmniejszył się rosyjski import. Zatem na zmianę poziomu wymiany handlowej wpływają nie tylko bodźce gospodarcze, ale także polityczne. W przypadku napiętej sytuacji politycznej na linii UE-Rosja, w znacznym stopniu ucierpiał eksport Polski do Rosji.

Sytuacja ta pokazała, że polscy eksporterzy powinni przede wszystkim starać się dywersyfikować swoje rynki eksportowe, ponieważ może to im pomóc nie tylko w przewyciężaniu problemów związanych z wahaniami koniunkturalnymi na różnych rynkach, ale także w reagowaniu na pojawiające się problemy polityczne. Pogłębiające się zależności gospodarczo-polityczne będą prawdopodobnie w kolejnych latach prowadzić do nowych wyzwań, przed którymi staną polscy importerzy i eksporterzy. W tej sytuacji konieczne jest podjęcie działań na rzecz dywersyfikacji rynków jak najszybciej.

Literatura

- Błaszczuk-Zawiła M., 2014, *Polsko-rosyjska wymiana handlowa w okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, Unia Europejska.pl, nr 3(226), s. 16–29.
- Council of the European Union, 2014, *EU adopts restrictive measures against actions threatening Ukraine's territorial integrity*, Press release, 17.03.2014, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/141603.pdf (20.04.2015).
- Council of the European Union, 2015, *List of persons and entities under EU restrictive measures over the territorial integrity of Ukraine*, Press release, 16.02.2015, http://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions/index_en.htm (20.04.2015).
- Decree of the President of the Russian Federation, 2014, *On the application of certain special economic measures to ensure the security of the Russian Federation*, http://ec.europa.eu/food/safety/international_affairs/eu_russia/russian_import_ban_eu_products/docs/20140806_en.pdf (20.04.2015).
- Emerson M., 2014, *The EU-Ukraine-Russia Sanctions Triangle*, Centre for European Policy Studies, 13.10.2014, <http://www.ceps.be/publications/eu-ukraine-russia-sanctions-triangle> (20.04.2015).
- Government of the Russian Federation, 2014, Resolution of 07.08.2014 no. 778, Moscow, On measures to implement the Presidential Executive Order of 6 August 2014 No. 560 "On Applying Certain Special Economic Measures to Ensure the Security of the Russian Federation", http://ec.europa.eu/food/safety/international_affairs/eu_russia/russian_import_ban_eu_products/docs/20140807_en.pdf (20.04.2015).
- Kholodilin K., Ulbricht D., Wagner G., 2014, *Are the Economic Sanctions against Russia Effective?*, Politik im Fokus, DIW Roundup, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Berlin, Nr. 28, http://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.469515.de/diw_roundup_28_en.pdf (20.04.2015).
- Komisja Europejska, 2014, Zawiadomienie Komisji z dnia 16.12.2014 r. Nota wyjaśniająca Komisji dotycząca wykonania niektórych przepisów rozporządzenia (UE) nr 833/2014, Strasbourg 16.2.2014, C(2014) 9950 final.
- Mroczek W., 2014, *Silna współzależność gospodarek Unii Europejskiej i Rosji – powiązania handlowe*, Unia Europejska.pl, nr 1(226), s. 3–7.
- Rada UE, 2014a, Rozporządzenie Rady (UE) nr 692/2014 z 23.06.2014 w sprawie ograniczeń dotyczących przywozu do Unii towarów pochodzących z Krymu lub Sewastopola, w odpowiedzi na bezprawne przyłączenie Krymu i Sewastopola, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L183/9, 24.06.2014.
- Rada UE, 2014b, Rozporządzenie Rady (UE) nr 825/2014 z 30.07.2014 zmieniające rozporządzenie (UE) nr 692/2014 w sprawie ograniczeń dotyczących przywozu do Unii towarów pochodzących z Krymu lub Sewastopola, w odpowiedzi na bezprawne przyłączenie Krymu i Sewastopola, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L226/2, 30.07.2014.

- Rada UE, 2014c, Rozporządzenie Rady (UE) nr 833/2014 z 31.07.2014 dotyczące środków ograniczających w związku z działaniami Rosji destabilizującymi sytuację na Ukrainie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L229/1, 31.07.2014.
- Rada UE, 2014d, Rozporządzenie Rady (UE) nr 960/2014 z dnia 8 września 2014 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 833/2014 dotyczące środków ograniczających w związku z działaniami Rosji destabilizującymi sytuację na Ukrainie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L271/3, 8.09.2014.
- Rada UE, 2014e, Rozporządzenie Rady (UE) nr 1290/2014 z dnia 4 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 833/2014 dotyczące środków ograniczających w związku z działaniami Rosji destabilizującymi sytuację na Ukrainie oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 960/2014 zmieniające rozporządzenie (UE) nr 833/2014, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L349/20, 5.12.2014.
- Rada UE, 2014f, Rozporządzenie Rady (UE) nr 1351/2014 z dnia 18 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 692/2014 w sprawie środków ograniczających w odpowiedzi na bezprawne przyłączenie Krymu i Sewastopola, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L365/46, 19.12.2014.
- Reuters, 2014, *Russian Upper House Approves Use of Troops on Ukrainian Soil*, Moscow 1.01.2015, <http://www.reuters.com/article/2014/03/01/ukraine-crisis-troops-idUSL6N0LY0HG20140301> (20.04.2015).
- Rutland P., 2014, *The impact of sanctions on Russia*, Russian Analytical Digest, no. 157, 17.12.2014.
- Wiśniewska I., 2013, *Embargo w rosyjskiej polityce handlowej – taktyka bez strategii*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2011-07-13/embargo-w-rosyjskiej-polityce-handlowej-taktyka-bez-strategii> (17.04.2015).